

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5 20, za pol leta K 2 60, za četrt leta K 1 30. Posamezna številka 11 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravnništvo Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6., I. nadstropje.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petiti vrsticami se zaračunavajo, in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokrat. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. se poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Krščansko - socialna „delavska stranka“.

Krščanskosocialna stranka je imela od dne 22. do 24. septembra svoj strankini zbor na Dunaju. Zborovanje je jasno zrcalilo pregled pripadnikov te stranke. Kakor vedno smo videli na tem zborovanju razne dostojanstvenike, ki so imeli dati prireditvi slovesno lice, in lepe govore smo slišali, ki se pa niso ozirali na to, kako se ravna v praktičnem življenju, marveč le na to, kako se lepo naglašajo vse, kar poveljajo zborovanje samo. S predstavo najbrže niti prireditelji sami niso bili zadovoljni, ker ni bila taka kakršno so želeli. Med grozovito vojno je marsikaj izgubilo svojo veljavo, kar je prej še nekaj veljalo, toda če se to tiče zlasti krščanskosocialnega gibanja, če se to gibanje ruši v svojih temeljih, ni to slučajna nesreča, marveč obstoji v organizaciji sami nasprotje, ki je moralo priti do izbruha. To gibanje se ni nikdar zanimalo za razvojne zakone kapitalizma, zato tudi njegova zgodovinska naloga v delavskem gibanju ne more biti pomembna. Nekoč so vprizorili krščanskosocialno gibanje proti machesterskemu liberalizmu, in kot tako je nastopalo proti izrastkom kapitalizma. To je bilo takrat, ko je duševno stopil na čelo temu gibanju mož, ki je imel res socialen čut in zmisel, ta je bil baron Vogelsang. Vogelsang je bil sicer načeln naprotnik socialne demokracije in vendar jo je z vso resnobnostjo vpošteval, ko je pisal: »Revolucionarna socialna demokracija je naraven odgovor na revoluciji višjih razredov proti krščanskemu socialnemu redu, odmev Voltairianizma naobražencev, ki ne more izostati«. Toda, če ni hotel Vogelsang ob tem času svet fatalistično gledati, »kakor krščanstvo, ki je znalo svet organizirati«, če ni hotel biti ugnan za cerkvena vrata, in če ga je hotel zopet praktično, politično in socialno uvaževati, se je od njegovega idealnega namena v teku časa vendarle jako malo uresničilo. Od Vogelsanga do papeža Leva XIII. je precej dolg korak in ta čas je zadoščal, da se je krščanski socializem popolnoma sprijaznil s kapitalizmom in z današnjim socialnim redom. Kapitalizem se je z vsemi svojimi grehi nad delom in človeško svobodo že pred vojno popolnoma izživel na vse strani, toda med vojno se je zopet pomladil in je pokazal vse svoje najobskurnejše vrtdote. Da krščanstvo na tem ni moglo nič spremeniti, je priznanje, ki ga je pred nekaj časom podal češki klerikalni poslanec P. Zahradnik v parlamentu v obliki potožbe, češ, da bo imelo krščanskosocialno gibanje po vojni težko stališče, ker je prav ta vojna izkoreninila vero v osrečenje potom krščanstva. Glasilo krščanskosocialne stranke je pozdravilo kongres s posebnim slavnostnim članom, v katerem sicer pravi, da je ta vojna nastala iz zmot človeštva, po katerih je zapustilo krščanske nravnostne zakone, h katerim ga povedejo zopet sklenjena načela kongresa. Lepa poslanica, toda verovanje ne bomo našli, če vemo, kako je današnji krščanski socializem nalil vode v vino in se sprijaznil z obstoječim social-

nim in družabnim redom. Krščanski socializem zametuje razredni boj načeloma, in sloveča enciklika socialnega papeža Leva XIII. o delavskih vprašanjih hoče spravo, s tem da bogatinom govori na vest, delavcem pa priporoča potrpežljivost in krščansko ponižnost. In s to mislijo je napoljen ves krščanski socializem, ki ne mara, da bi se v temeljnih pogojih kapitalizma kaj spremenilo. V času, ko kuje kapitalizem nove verige za delavstvo ter ihaja ojačen iz krvave kopeli narodov, tudi kongres krščanskosocialne stranke ne bo zakril prepada med delavstvom in kapitalisti. In spoznanje, ki ga je izrekel irski župnik Grady že leta 1906, bo obveljalo tudi dalje pri vseh tistih, ki prav mislijo: »Socializem je edina rešitev iz močvirja današnjega suženjstva«. In socializem pride, nihče ga ne more zadržati; je namreč naravna potreba, bližnji korak naprej v civilizaciji. Tako kakor je fevdalizmu sledil kapitalizem, tako bo socialistična skupnost kot občestvo vsega človeštva, zagnala s prestola kapitalizem.

Mirovni predlog socialne demokracije.

Povodom otvoritve avstrijske poslanske zbornice v torek je vložil klub nemških socialno demokratičnih poslancev naslednji mirovni predlog:

»Sovražne sile so odklonile mirovne razgovore, ki jih je predlagala avstro-ogrška vlada. Ta odklonitev pa ne sme ovirati Avstro-Ogrske, da ne bi nadaljevala svoje prizadevanje za nujno potrebno končanje vojne. Ako hočejo sovražne sile nadaljevati vojno, potem moramo proti njim naščuvati narode v sovražnih državah, ki so sihi vojne. To se nam bo posrečilo, ako narode prepričamo, da je mogoč trajen, interesom in pravnemu čustvovanju vseh narodov odgovarjajoči mir že sedaj. Avstro-Ogrska mora tedaj naznaniti vsemu svetu, pod katerimi pogoji je pripravljena skleniti mir. Staviti mora take mirovne pogoje, da jim bodo pritrdili narodi v sovražnih državah in da bodo razvili mirovno gibanje proti vsaki vladi, ki želi vojno se nadaljevati; izjava za take mirovne pogoje mora izhajati iz volje avstroogrskih narodov potom njih voljenih zastopnikov, da bo našla pri sovražnih narodih zaupanje. Zato predlagamo:

Vlada se pozivlja, da predlaga vladam vseh vojujočih držav porajanja za splošni mir na naslednjih temeljih:

1. Ustanovitev zveze narodov, ki izvede mednarodno razoroženje, izroči vse prepire med narode obliqatoričnim mednarodnim razzodiščem in nastopiti proti vsaki državi, ki prekrši mednarodno pravo ali ogroža svobodo svojih sosednih držav, z združeno silo celokupne zveze narodov.

2. Izognitev vsake gospodarske vojne, medsebojno zagotovilo enakega postopanja do vseh držav v gospodarskem prometu, mednarodne pogodbe o delavskem varstvu v zmislu sklenjenih sklepov strokovnih kongresov v Bernu in Londonu.

3. Nobenih aneksij, obnovitev Srbije, Črnogore in Belgije.

4. Nobenih kontribucij. Obnovitev po vojni uničenih malih dežel s pomočjo mednarodnega fonda, ki mu morajo vse vojujoče države prispevati.

5. Avstro-Ogrska izjavlja, da soglašajo z novo ureditvijo vzhodnih vprašanj na temelju pravice samoodločevanja narodov in da se izpremeni mirovna pogodba, sklenjena v Brestu-Litovskem in v Bukareštu v zmislu splošnega kongresa držav, h kateremu naj se povabi tudi ruska sovjetska republika. Pravica samoodločevanja ukrajinskih, poljskih, litevskih, letskih in estskih narodov naj se poveri varstvu zveze narodov.

6. V interesu miru je izrazila Avstro-Ogrska že leta 1915. svojo pripravljenost, da dovoli Italiji teritorialne privolitve; v mirovni noti dne 1. avgusta 1917. je izrazil papež svoje prepričanje, da je mir mogoč le, če Avstrija in Italija o teritorialnih med njima obstoječih spornih vprašanjih razpravljata v spravljenem duhu, tako da po možnosti in volji upoštevata želje narodov in da podredita svoje posebne koristi skupnemu blagru človeške družbe.

7. Ureditev razmer med narodi v Avstriji je stvar narodov samih. Vpoštevaajoč okolnost, ker se sovražni narodi boje, da bi narodi Avstro-Ogrske, ki niso zadovoljni s svojim sedanjim državnopravnim stanjem, vbodoče ogrožali mir Evrope, izjavlja avstro-ogrška vlada, da je pripravljena razmerje narodov do države prenoviti na temelju svobode in samoodločevanja narodov in bo vlada postavodajalnemu zastopstvu v prvi vrsti predlagala, naj se konstituirajo narodna zastopstva posameznih narodov. Vsako teh narodnih zastopstev naj izdela s poslanci, izvoljenimi na temelju splošne in enake volilne pravice, ustavno in upravno organizacijo zase in naj se dogovori z drugimi narodi države, katere zadeve narodov naj ostanejo skupne in kako naj se skupne zadeve uredi. Vlada izjavi, da pritrdi vsaki taki ureditvi, o kateri se narodna zastopstva posameznih dežel medsebojno sporazumejo.

Glede na poslovanje se predlaga: V predposvetovanje tega predloga se ustanovi odsek 26 članov, kateremu se dovoli za poročanje rok 14 dni.

Mračna bodočnost.

Kljub vsem najnovejšim pojavom v svetovni vojni še vendar ni videti rešitve človeštva iz grozovite sunke vojne. Precej ugodno je treba presojati položaj, da spoznamo le majhne znake, ki bi pričali o tem, da se stvar obrača na bolje. Pripravljajo nas le še na novo zimsko vojno, že na peto. Že to nam krči srce, ne da bi razmišljevali o tem, kako grozne izkušnje nas čakajo v zaledju. Še vedno se mori, toda, kakšen pomen ima to, pa nam je mogoče sedaj še težje spoznati kakor kdaj prej. Le ena misel je v dušah prebivalstva, namreč hrepenenje po miru. Da, po miru, če hočete, po častnem miru za oba dela, pa po miru.

In vse pospešuje to hrepenenje, ga pogloblja in krepi. Delavstvo mora računati z velikimi življenjskimi težkočami. Kruh in moka sta že dražja, žveplenke so dražje, sladkor se podraži za sto odstotkov. To je napravila država. Kako naj se potem upa zasebnim združevalcem gledati na prste? Peto zimsko vojno spremelja splošno podraženje življenja, tako da bo delavstvu naravnost umetnost se preživljati, da celo nemogoče. Slabo hranjen, slabo oblečen, ker je obleka in obutev že davno porabljeni, naj torej še v mrzlih stanovanjih prebijemo zimo in v skrbeh za svojce na fronti. Kdo je mislil »vzdržanje« ob takih razmerah? Zdi se nam, da je dolžnost odgovornih voditeljev, da se pobrigajo za to, da se prebivalstvu vzdržanje omogoči, da se trdote te vojne pravičneje dele. Nikakor se pa ne smemo na te dolžnike delavstva preveč zanašati.

Ne bodimo pa tudi presenečeni, če delavstvo, katerega plače nikakor ne naraščajo tako kakor draginja na trgu, gre za tem, da si izbojuje izboljšanje plač, če, kakor se je to reklo pri konferenci predstojništev, stare izkušene metode strokovnega boja zopet prične. In vse te boje bo delavstvo, če bo dobro organizirano, zanesljivo z lahkoto vodilo. Velike skrbi nas ne smejo plašiti, marveč še vnemati nas morajo za boj, zakaj, kako gre to, da bi delavstvo nosilo preveliko breme v primeri z drugimi sloji. Vedno je bil ponos delavcev organizacija, vedno ponos razredna zavest, da ga beda ne more tirati v obup, marveč ga navdaja z energijo, ki dela in spreminja razmere tako, kakor sama hoče. Vojna beda pete zimske vojne, če že mora priti nad to zatirano in do skrajnosti užaljeno človeštvo nam mora biti v spodbudo in v žalostno zavest, da je človeštvo žrtev svoje malomarnosti. To malomarnost moramo pa odpraviti. V organizacijo bodi naša pot in tam se pripravimo za bližnjo bodočnost.

S tem koristimo tudi največ hrepenenju po miru. Zakaj vedno jasneje postaja, da pri nas ni samo med delavskim razredom hrepenenje po miru, marveč tudi med drugimi sloji dočim pri sporazumu zahteva mir v prvi vrsti delavstvo, ne pa tako drugi sloji. Strokovne organizacije postajajo orodje za mir. Vse delo Amerikanca Compersa in Angleža Havelocka Wilsona, ki se trudita ohraniti delavske organizacije med podaljševalci vojne, ne bodo izdale. Posebno blagodejno vpliva v nasprotju z omenjenima agitatorjema izjava angleškega voditelja strokovne organizacije kotlarjev. John Thilla, ki piše v svojem mesečniku:

»Ta mesec je prinesel velik napredek na mednarodnem polju, in že vidim oblake, ki že štiri leta vise nad Evropo, obdane obrobline s srebrnim pasom. Naše vlade nas še cepijo v sovražne tabore; ne zabranjujejo nam le osebno občevanje, zadržujejo tudi naša pisma in nam onemogočajo, da bi občevali osebno s tem, da nam ne dajo potnih listov. Toda mi smo se jim izmuznili. Naš vojni cilj in naš mirovni predlog je prišel v Nemčijo in prejeli smo odgovor od vseh delavcev iz sovražnih dežel. Ti odgovori so pravo oznanjenje: ničesar ni v naših temeljnih pogojih, kar bi ne sprejeli delavci Nemčije, Avstro-Ogrske in Bulgarije od srca. Enotnost vlada v vseh stvareh, ki omogočajo takojšen mir. O dvomnih točkah izjavljajo: Prepuščamo zdravemu človeškemu razumu internacionale vseh narodov, da uredi te stvari, ko se polože sedanja mrzlica, ko dosežemo, da ne bo mogel posamezen narod motiti svetovni mir in potem, ko prevzame zveza narodov svetovno »gospodstvo«.

Dani se. In če je še tako oblačno in temno, ne smemo izgubiti zaupanja in srčnosti. Čim jačje je naše gibanje, tem močnejša opora za mirovno stremenje bo tudi drugim razredom. Mir je tudi

stvar strokovnih organizacij, ker je vojna tudi nje ovirala pri delovanju. Ne bomo se motili, če trdimo, da je avstrijska vlada upoštevala tudi složnost in silo strokovnih organizacij, ko je predložila dne 14. septembra svetu svojo mirovno akcijo. V neki uradni vesti nas je o tem obvestilo dnevno časopisje, da so bile povabljene vse vojujoče države, prijatelji in nasprotniki, in vse nevtralne države, da pošljejo svoje zastopnike na razgovor, na katerem naj se ugleda pot k miru.

Ne varamo se o nalogah, ki jih je treba premagati, toda mi zaupamo na naše strokovno organizirane razrednozavedne tovariše v drugih deželah, da tudi ti, kakor mi, z vsem poudarkom v dobro umevanih interesih delavstva, krepe strokovne organizacije, store v bratskem duhu vse, da preženemo strašilo vojne. Vsi potrebujemo mir, da zacelimo rane, ki smo jih zadobili, ter da postanemo zopet močni v boju s kapitalizmom!

Domači pregled.

Delavcem in organizacijam! V teh razburjenih časih, ko se odigravajo zgodovinski dogodki v Evropi, prepajajo najraznovrstnejše fraze in fantazije vso javnost. Mi smo priča vseh teh dogodkov, toda zvesti in složni moramo ostati svoji delavski zavesti, ki edina nas usposablja za boje s kapitalizmom in meščanskimi privilegiranci. V politiki svobodo, a tudi to dosežemo le z delavsko solidarnostjo, kakršno smo imeli. Za delavce je edino geslo na mestu, to je: »Združimo se, organizirajmo se!«

Španska bolezen v Ljubljani se vedno bolj širi. V mnogih rodbinah je vse bolno. Nekaj ljudi je na boleznijo že tudi umrlo. V zadnjem času je pričela razsajati med mladino in v šolah manjka že mnogo otrok. Poročajo nam, da bo treba najbrž šole zapreti, ker so oboleli tudi mnogi profesorji in učitelji.

Ljubljanske šole zaprte. Vsled razširjajoče španske boleznijo so v Ljubljani zaprli srednje in ljudske šole. Šole ostanejo zaprte do 15. t. m.

Telefonske številke c. kr. deželne vlade. Deželna vlada nam piše: Ker se dostikrat kličejo telefonični oddelki deželne vlade pod napačno številko, se priobčijo v naslednjem številke: Stev. 358: Ekszellenca c. kr. deželni predsednik; številka 20: predsedništvo; številka 128: oddelek I. — za aprovizacijo (izvzemši meso); številka 177: oddelek I. — za promet z živino ter preskrbo z mesom, deželna kultura; (predstojnik oddelka c. kr. vladni svetnik Kresse); številka 321: oddelek VIII. — stavbene zadeve, premog; številka 5: nadzornik za preživljanje c. kr. urada za ljudsko prehrano. (Polkovnik Viljem Wiener.)

Društven shod kovinarjev na Jesenicah, se vrši v nedeljo dne 6. oktobra t. l. ob pol 10. uri dopoldne pri »Jelenu« na Savi. Dnevni red: Delavske življenske razmere. Govornik iz Ljubljane. Pridite vsi na shod! Načelnik.

Iz Trbovelj. Kakor smo poročali so prišli dne 26. septembra t. l. sem člani pritožbene komisije, in sicer polkovnik Laleshof kot predsednik, en rudniški svetnik in sodrug Vidmar kot prisednik delojemalcev. Pri obravnavi je bil navzoč tudi sodrug Sitter. Generalni ravnatelj je obljubil 30 odstotkov doklade na temeljne plače v akordu in 25 odstotkov na gosposke dne. Zaupniki so ponudbo odklonili. Če pritožbena komisija ni sklenila drugega, je pričakovati neljubih dogodkov, ker so rudarji skrajno obupani.

Iz Hrastnika. Diskusije se vrše odslej vsak petek ob 7. zvečer. Sodrugi naj se jih marljivo udeležujejo.

Zborovanje članov konsumnega društva »Edinost« se bo vršilo v nedeljo, dne

13. oktobra 1918, ob 1. uri popoldne v gostilni gospoda Franca Krulec v Črni. Dnevni red: 1. Predložitev bilance in poročilo načelstva. 2. Volitev pooblaščenecv. 3. Posvetovanje in sklepanje o predlogih za redni občni zbor. Ako bi to zborovanje ob določenem času po § 34, pravil ne bilo sklepčno, se vrši eno uro pozneje drugo zborovanje, katero bo sklepalo brez ozira na število navzočih. Tovarishi, udeležite se torej zborovanja!

Načelstvo.

Gradec za mir. Graški občinski svet je na svoji zadnji seji brez debate soglasno sprejel resolucijo socialno demokratičnega občinskega svetnika Pongratza, ki pravi, da graški občinski svet izraža vročo željo, naj bi pri vseh vladah vojujočih se držav prišlo do veljave prepričanje, da vojna pomenja za ves svet strahovito nesrečo, in zahteva, da zvezne vlade store vse korake, ki bi mogli dovesti do splošnega pravičnega miru.

Dividende. Dividenda praške železno-industrijske družbe za preteklo leto znaša samo 150 K proti 200 K lanskega leta. Železo v palicah stane 85 K. Letos se računava z zvišanjem bremen za 30 milijonov kron. Družba dela s $\frac{3}{4}$ vse svoje najvišje sile. Dobiček zemljiškokreditnega zavoda znaša 19:8 proti 15:3 milijonov kron lanskega leta, dividenda se bo najbrže določila na 66 kron.

Kriza na Nižjeavstrijskem zaradi prefrane. Dunajski župan in nižjeavstrijski namestnik nameravata odstopiti.

Strah nemških listov pred koalicijskim ministrom. Nemški listi iz rajha pišejo silno prestrašeno o možnosti koalicijskega kabineta v Avstriji, češ, če vstopijo v ministristvo Čehi in Jugoslovani, je zveza z Nemčijo v nevarnosti. »Tägliche Rundschau« pravi naravnost, da bi koalicijski kabinet pomenil »odpad Avstrije«.

Notranji in zunanji mir. Pod tem naslovom piše graški »Arbeiterwille« v uvodniku med drugim: Kakor je razveseljiv Burianov korak, bi bil vendar mnogo uspešnejši, ako bi ga spremljala notranja politika, ki bi dala spoznati in upati, da se lotimo narodne konsolidacije. In ali ne bi bil ravno krepak mirovni korak na zunaj pripraven, da pospeši ustvaritev notranjega reda? Toda z enostransko narodno krparijo in zraven s policijsko šibo se nikogar ne spravi k pameti. S praznimi rokami in poleg tega z bičem se »zapeljani« slovanski narodi ne dajo zadovoljiti. Dokler se v Avstriji bojimo začeti z resnično, temeljito izpremembo notranje politike, koraki v zunanji politiki ne bodo imeli tistega poudarka in odmeva, ki bi ga zaslužili po pravici. S parlamentarnim zasedanjem, v katerem naj se sklenejo samo indirektni davki, s politiko, ki ničesar ne tvega v nadi, da ji ne bo treba od svoje stare zapuščine ničesar žrtvovati, ki živi iz dneva v dan, ne bomo dali zunanjim korakom nikakega poudarka.

Avstro-Ogrska baje sprejme Wilsonove predloge. Če se to res zgodi in da se da še jamstvo za mirovna pogajanja potom ljudskih zastopnikov, potem smemo pričakovati, da pridemo kmalu do miru. Seveda še ni ponudba ali sprejem načel dovolj, treba je to tudi izpolniti, kar se obvezemo.

Nova mirovna ponudba Avstroogrsk. V sredo je bil na Dunaju kronski svet. Vesti pravijo, da ponudi monarhija mir na načelih Wilsona. Vršil se je tudi skupni ministrski svet. Vesti o poteku sej seveda še niso zajamčene. Vsekakor pa so seje važne in upati je, da presoajajo položaj vladajoči krogi precej drugače, kakor so ga presojali do nedavna.

Niti beraška palica ne obvaruje revnega ljudstva pred lakoto. »Neues Wiener Journal« je priobčil od strokovnjaških krogov poročilo, da ne zadostuje letošnja letina do prvega meseca prihodnjega leta.

Brez tuje pomoči ne more vzdržati Avstrija niti s kruhom niti z moko. Ker je na letina na Ogrskem zadovoljiva, moremo računati z ogrsko pomočjo. Iz Nemčije ali iz zasedenih ruskih ozir. romunskih krajev ne moremo pričakovati ničesar, ker porabi armada sama vso letino. — Poročila meščanskih listov o statistikah so bila doslej vedno lažnjiva, in tako lahko pričakujemo, da bodo izčrpane naše zaloge še pred Božičem. Ko ne bomo mogli z ničemer kuriti, ne svetiti in niti kaj jesti, moremo pričakovati le mirno, izmučeni in sestradani smrt od lakote. Če se hočemo še rešiti pred vsem tem, moramo zahtevati takojšen konec te ubijajoče in vse uničujoče bojne furije. Zato pa je klic ljudstva: »Končajte vojno!«

Mezdno gibanje čevljarjev v Zagrebu imajo v prvi strojni čevljarški zadrugi. Zadruga noče izpolniti zahtev delavstva in išče po Slovenskem delavce za svojo tovarno. Zagrebški tovariši nas prosijo, da čevljarje opozorimo na to in jih svarimo pred sprejemom dela.

Ogrski državni zbor. V razgovoru z zastopniki časopisja je ogrski ministrski predsednik dr. Wekerle izjavil, da bo ogrski državni zbor sklican na dan 15. oktobra. Na vprašanje, je-li se vlada pogaja z zastopniki Hrvatov, je ministrski predsednik dejal, da je povabil na razgovor hrvatske politike še v času, ko o odpadu Bulgarije še ni bilo govora. Ker je moral zadnje dni biti na Dunaju, se ta konferenca še ni mogla vršiti.

Koalicijski kabinet na Ogrskem. Dr. Wekerle je končal svoja dela za sestavo koncentracijskega kabineta, ki ga misli baje že tekom tega tedna predložiti cesarju v odobrenje. Grofi Tisza, Julij Andrassy in grof Apponyi so pripravljene vstopiti v vlado. Z ozirom na zunanji položaj je odredil ministrski predsednik dr. Wekerle, da se sestane ogrska poslanska zbornica že 8. t. m.

Iz dežele Ogrske. Po odredbi ogrske vlade bodo vsi oni, ki pošiljajo živila po pošti z Ogrskega preko meje, kaznovani je že do enega leta. Pošta bo kontrolirala oddane závoje. Uslužbenec, ki bi pogodil zavoj z živili, dobi polovico zaplenjenih živil.

Sedem tisoč milijonov kron zaslužili pri tihotapstvu z usnjem. Poljski poslanec Angermann je objavil zanimive podatke o oderuških dobičkih, ki so se zaslužili v tihotapstvu z usnjem. Centrala za usnje je dala leta 1917. strojiti 1,110.000 govejih in 100.000 konjskih kož. Ker izdeluje iz ene kože 50 parov podplato, bi bili lahko izdelali 60 milijonov parov podplato. Če se računa, da odpade vojaštvu 24 milijonov podplato, je ostalo civilnemu prebivalstvu 36 milijonov podplato. Kje je to usnje, ker ljudje ne morejo nikjer kupiti podplato? Gotovo je v skladiščih tihotapcev. Koliko so zaslužili oderuši? Poslanec Angermann računa tako-le: Centrala za usnje je izdelala leta 1917. 1,200.000 kož; vsaka koža vrže 15 kg usnja za podplate; izdelali so torej 18 milijonov kilogramov toplancev. Če odračunamo polovico za vojaštvo, ostane civilnemu prebivalstvu devet milijonov kilogramov. Centrala prodaja toplance 13 do 20 K kilogram, v tihotapski kupčiji se pa prodaja kilogram usnja na zahodu države s 150 K, na vzhodu države pa s 300 K. Oderuška tihotapska kupčija zasluži torej pri kilogramu povprečno do 200 K. Pri 9,000.000 kg je zneslo to leta 1917. okroglo 1.800.000.000 K. Take razmere so že štiri leta. Četudi je ta račun le približni, vendar kaže, kakšne velikanske svote so brez potrebe izželi prebivalstvu. Poslanec Angermann je zahteval, naj nastopi državno pravdnitvo proti temu velikanskemu oderuštvu.

Zanimivosti o avstrijskem državnem bankerotu leta 1811. Dr. Rudolf Horvath piše v »Najnovija doba hrvatske povje-

sti«, ki jo je izdala Matica Hrvatska leta 1906, o državnem bankerotu v Avstriji leta 1811. naslednje: »Avstrijo je zadel leta 1811. strašen državni bankerot. Ko je cesar Franc II. prevzel vlado, je našel 350 milijonov državnega dolga. Ta se je radi neprestanih vojsk s Francozi brzo in znatno povečeval ter je znašal leta 1797. 466, leta 1801. že 592 in leta 1809. 658 milijonov forintov. V tedanji dobi je bilo državno premoženje majhno, a državni dohodki še neznatni, ker velikaši, plemiči in duhovščina že od nekdaj niso plačevala davkov. Tako si ni finančni minister mogel drugače pomagati, kot da tiska kar največ bankovcev. Kovanega denarja je zmanjkalo. Zato je padala tudi cena bankovcev. Leta 1809. je bilo dobiti za 100 forintov kovanega denarja 496 forintov papirnega, a leta 1810. že tudi 1240 forintov. Naravno, da je vsled tega silno narasla cena živeža in blaga. Za par čevljev se je plačalo 80 forintov, a za vola do 1000 forintov. Po raznih poskusih odloči se vladar za državni bankerot. Vsem oblastim pošlje 2. sušca 1811. zapečaten dopis, ki se ima odpreti dne 5. aprila, ob devetih dopoldne. V razglasu javlja cesar Franc, da je država izdala 1060 milijonov forintov papirnega denarja, ki se sedaj proglašaja za neveljaven. Mesto tega bo izdala država 212 milijonov forintov novega papirnega denarja in vsakdo bo dobil za pet starih 1 nov forint. Istodobno se razglašaja, da država ne more plačati 40 milijonov forintov letnih obresti od državnega dolga; zato se obresti znižajo za polovico. Vsled tega bankerota so propadli mnogi bogataši in razni zakladi, zasebna trgovina in javni kredit«. Dr. Horvath pripominja, da so posledice bankerota težko prenašale one hrvatske pokrajine, ki so bile takrat pod avstrijskim cesarjem, dočim je bila tega strašnega udarca obvarovana takratna Ilirija, ki je spadala pod Francoza. Kakor znano, je dobil Napoleon leta 1809. Kranjsko, Koroško, Istro, Dalmacijo in del Hrvatske. Vse te dežele je združil in jih krstil kot Ilirija. Pod Ilirijo ni spadala slovenska Štajerska. Med ljudstvom, zlasti po Dolenjskem, še danes kroži vest, da so takrat, ko je bil v Avstriji razglašen bankerot, štajerski kmetje celo po noči čez Savo plavali, da so prišli v Ilirijo, kjer so si rešili denar in premoženje. Zelo zanimivo in hvaležno bi bilo, ako bi naši znanstveniki iz starih spisov dognali, kako to, da so ostale ilirske dežele brez državnega bankerota.

Svetovni pregled.

Svetovna vojna. V tem tednu je prišla vojna v znatno krizo. Bulgarija je bila poražena na macedonskem bojišču in fronta prebita. Kmalu po tem dogodku je zaprosila Bulgarija v Solunu pri vojnem vodstvu sporazuma za premirje in mir. Sporazum je predloge sprejel, diktiral pogoje in vrše se obravnave. Temu zgledu bo morala slediti tudi Turčija. Nekatera poročila domnevajo, da imajo v Bulgariji meščansko vojno ter da je to povod koraku Bulgarije. Avstrijske in nemške čete gredo na pomoč, toda ni verjetno, da bi se Bulgarija še nadalje vojevala, zakaj bila je nad sedem let v vojni. Silni boji se nadaljujejo na francoski fronti. St. Quentin je padel. Nasprotniki se napadajo z neurno energijo, tako da je to pač najljubša bitka in poleg tega ogromna, kakršne svet še ni videl. Vojni položaj je torej precej drugačen, kakor je bil še pred enim tednom. Zato nastajajo velike politične spremembe v vladajočih vrstah državnikov. Pod vtiskom razmer sta odstopila nemški kancler grof Hertling in državni tajnik v. Hintze ter govore, da namerava Nemčija končno parlamentarizirati svojo vlado. Vrše se tudi pogajanja, da bi socialni demokrati vstopili v vlado. Tudi av-

strijska vlada je ob otvoritvi državnega zbora v torek obljubovala reforme, svobodo in izjavljala pripravljenost za mir. Vse se torej giblje tako, da nedvomno vodi k miru. Na italijanskem bojišču so večinoma le artiljerijski boji. V Palestini prodirajo Angleži proti Damasku. Iz Rusije ni posebnih vesti; lažnjiva poročila so vsahnila, ker imamo doma dosti skrbi. Nadejamo se, da se bližamo koncu svetovne vojne, če ne navadnim potom, pa naravnim.

Princ Maks Badenski — nemški kancler? V ospredju kandidatov za kanclerstvo stoji princ Maks badenski. Veliki vojvoda badenski je kandidaturu odobril.

O pruski volilni reformi. Volilno-reformni odsek nemške gosposke zbornice je sklenil v svoji seji 27. m. m., da naj imajo še nadalje prezentacijsko pravico za gosposko zbornico: 1. mesta, ki nimajo samostojne prezentacijske pravice, za skupaj 12 članov; 2. staro in večje-posesstvo a 60 članov, dosedaj 90 članov, manjše posesstvo za 12 članov; 3. velika industrijalna podjetja za 24 članov, trgovska podjetja za 12 članov, trgovske zbornice za 36 članov, delavske zbornice za 12 članov; 4. vsaka visoka šola, tudi tehnične visoke šole, za po enega člana. Kot staro posesstvo se smatra ono, ki je 50 let v rokah iste rodbine.

Kapitulacija Bulgarske je — naravno nadaljevanje Burianove note! Bulgarski poslanik v Budimpešti se je izrazil o položaju Bulgarske napram nekemu poročevalcu: Položaj Bulgarske je brez dvoma resen. Mnogi krogi pa ne razumejo tega koraka, ki vendar ni ničesar drugega, kakor naravno nadaljevanje Burianove note. Sedaj se bo pokazalo na konkretnem slučaju, kako razumeva Wilson in ententa svoje vojne cilje. Prav lahko je mogoče, da izginejo za Bulgarsko v bodoče vsa sporna vprašanja, ki so obstojala z Grško in zlasti s Srbijo in Rumunijo. Popolnoma gotovo je, da se bo ustvarila zveza balkanskih narodov. Bulgarska upa, da bodo sledile njenemu vzgledu centralne države, kakor hitro se bodo prepričale o odkritosrčnosti Wilsona. Centralnim državam ni treba na Balkanu nobene nove fronte, ker bo mirovno gibanje vsled koraka Bulgarske dobilo mnogo večjo moč. — Reuter poroča, da ententa med premirjem noče prisiliti Bulgarske, da bi morala nastopiti proti Turčiji. Sprejela bi bulgarsko armado v svojo vrsto samo, če bi to Bulgarska sama želela.

Iz predzgodovine bulgarske katastrofe. Sedaj je že mogoče pregledati vzroke poloma Bulgarske in deloma tudi že posledice tega poloma. Že več mesecev se vrši na Bulgarskem borba, ki se je končno prenesla tudi na fronto. Početek nezadovoljnosti je iskati v organizaciji

Društveni funkcionarji in člani, pozor!

Da vsa nerazporazumljenja od stranimo, sporočamo da je v soboto 40. tedenski prispevek t. l. zapadel.

Vsi člani, ki majo prispevek plačan samo do 30. tedna, se opozarjajo da ta teden zapadli prispevek vplačajo, ker drugače izgube članstvo.

Podpora se upravičenim članom le tedaj izplača, če je vsaj 31. prispevek t. l. že poravnani. Od izplačljive podpore pa se vsi zaostali prispevki odtegnejo.

vojnega gospodarstva, ki se je razvila v znanost vseobče korupcije. Izvoz se je vršil brez vsakega ozira na potrebe lastnega prebivalstva. Vrh tega je prišlo še vprašanje Dobrudže, ki je vznemirjalo duhove. Neprilike v prehrani na fronti so pospeševale boljševizem v vojski. Disciplina je popustila tako, da so vojaki očitno pozivljali za letaki in lepaki, da naj se vojaštvo od 15. septembra naprej ne bojuje več. Ta nered je izkoristil sovražnik ter je napadel na širini 40 km bulgarsko fronto. Angleško-francoske čete so napredovale na desnem, srbske pa na levem krilu. Vojni položaj je prisilil Malinova, da je 25. septembra ob 5. popoldne zaprosil za premirje, katerega prošnja pa je najprej ostala neuslišana. 28. septembra so stale ententne čete že 80 km pred Sofijo. Tu so se postavile proti sovražniku vrhovnemu poveljniku Todorovu zveste čete in nemški bataljoni. O nadaljnjih vojaških dogodkih dosedaj ni poročila.

Nemški glavni stan je bil poučen o mirovnem koraku. »Pester Lloyd« poroča iz Haaga, da je bil nemški glavni stan od bolgarske strani o mirovnem koraku vnaprej poučen. Vsa nasprotna poročila bolgarski krogi energično zanikajo.

Nemčija se ne bo ozirala na Bolgarijo. K poročilu, da se je podpisalo bolgarsko premirje, piše »Lokalanzeiger«: Samoumevno je, da Bolgarija, ko neha biti naš zaveznik, ne more računati na nikako obzirnost od naše strani. Na drugi strani bomo morali računati z možnostjo, da naše na bolgarskih tleh stoječe čete v teku časa potegnemo iz dežele.

Opasen položaj v Sofiji. V političnih krogih v Sofiji so razširjene govorice, da postaja položaj na Bulgarskem od ure do ure opasnejši. Kralj Ferdinand se nahaja v palači, ki je zastražena od nekaterih mu zvestih oddelkov. Druge vesti vedo povedti, da je zavlada v Sofiji nekako boljševiško razpoloženje in da tudi Malinov ni varen življenja. Množica je opetovano tudi napadla Radoslavove pristaše, češ, da so krivi vojne. Nemške čete v Sofiji se držijo zaenkrat rezervirano. Generalisimus Žekov, ki se mudi bolan na Dunaju, je poslal kralju brzojavko, v kateri ga roti, da naj ostane zvest Nemčiji in Avstriji. O prodiranju ententnih čet ni nobenega poročila. Zatrjuje se, da se vrši pregrupa ententne armade, vsled česar se je njeno prodiranje zakasnelo. Na Bulgarsko prihajajo neprestano transporti nemških in avstrijskih čet. — To poročilo je meščansko.

Med Čeho-Slovaki. Dunaj, 2. oktobra. Boljševiški listi poročajo iz Samare, da se čehoslovaške čete branijo bojevati se proti boljševikom, svojim slovanskim bratom. Po številnih aretacijah se je moštvo zopet vrnilo k svojim legijam ter je bilo na novo zapriseženo.

Francoska in mirovno vprašanje. »Humanite« poroča, da je francoski ministrski predsednik Clemenceau sporočil socijalnodemokratskim poslancem, da tudi še 14. oktobra ne bo mogel odgovoriti na socijalistično mirovno interpelacijo. Odgovor naj se odloži do začetka novembra.

Upanje na monarhijo? »Eclair« smatra za popolnoma nemogoče, stvari napraviti nestorjene in ljudstvo pridobiti za osrednje države. Isti list omenja, da ententa, vsled bolgarskega koraka opogumljena, izvaja močen pritisk na Turčijo in celo upa na Avstrijo.

Anglija je odgovorila na Burianovo noto. Odgovor Anglije na zadnjo mirovno noto grofa Buriana je dospel na Dunaj.

Novi Wilsonovi predlogi za zvezo narodov. Predsednik Wilson je v nekem govoru postavil teh pet točk za zvezo narodov: 1. Nepristranska pravičnost, ki se mora deliti, ne sme vsebovati nobene razlike med onim, katerim nasproti hočemo biti pravični in med onimi, katerim na-

sproti nočemo biti pravični. Biti mora pravičnost, ki ne pozna nobenih privilegiranih in nobenih stopenj, marveč samo enake pravice za udeležene narode. 2. Noben poseben interes, kateregakoli skupine narodov ne sme tvoriti podlage, kakoršnegakoli dela pogodbe, če to ne odgovarja skupnemu interesu vseh. 3. V skupni družini narodov ne more obstojati nobena vez, nobena zveza, nobena posebna pogodba in noben poseben dogovor. 4. V zvezi ne smejo obstojati posebne egoistične gospodarske kombinacije, se ne sme vporabljalati gospodarski bojkot, v kateregakoli obliki, niti ne sme biti kateri narod izključen, izvzemši glede suverenosti, ki se bo priznala zvezi narodov, da diktira gospodarske kazni z izključitvijo od svetovnih trgov in to zopet samo kot sredstvo discipline in kontrole. 5. Mednarodni dogovori in pogodbe vsake vrste se morajo v polni vsebini sporočiti ostalemu svetu.

Revolucija na Japonskem? Nemški listi objavljajo rusko vest, da je na Japonskem izbruhnila revolucija.

O zemlji. Že v starih časih so spoznali, da je zemlja krogla, ki plava prosto v zraku; v novejših časih so dognali, da ni baš pravilna krogla, pač pa bolj podobna elipsi. (Elipsa nastane, če malo stisnete na primer žogo iz kavčuka.) Da se je pa zdela zemlja kot krogla, so veliko pripomogla ogromna morja, ki deloma enačijo vse zemeljske neravnine, kajti pravo zemeljsko površino si moremo predstavljati le tedaj, če si jo mislimo brez vsake vode. Potem kaže zelo čudne oblike, kajti ponekod doseže višino 8000 m in ponekod globino do 10.000 metrov. Vendar so vse te razlike pri tako ogromni površini kakor je zemeljska, skoro nevidne. Najvišje gorovje na zemlji je Himalaja v Indiji. Najvišji vrh je skoro 9000 metrov visok in je najvišji na zemlji. A najvišji kraj, kjer so sploh še prebivali ljudje, je v Evropi neka vas v Alpah visoka 2540 metrov. V Ameriki obstojajo trajna bivališča tudi mnogo višje. Četudi more človek na zemlji doseči samo višino 8000 metrov, vendar se je z zrakoplovi posrečilo, prodreti v še mnogo višje. Tako se je leta 1901. dvignil profesor Berson baše 10.000 metrov visoko in neki neznanec je v eni uri in sedmih minutah dosegel baje višino 18.500 metrov. V primeri torej z najvišjimi zemeljskimi vrhovi in z višino, ki jo more človek doseči v zrakoplovu, so vse stavbe na zemlji razmeroma malenkostne. Že 25 let velja kot najvišja stavba Eiflov stolp v Parizu, ki je 300 metrov visok. Zanimivo je, da smo dosegli z zrakoplovom isto višino, kakršno globino je bilo možno določiti pri najglobljih morjih. Leta 1912. so določili najgloblji kraj morja 9780 metrov. Potapljači pa se morejo spustiti le 75 metrov globoko. Kdo ve, kaj krijejo še one globine, ki ne more človek do njih.

Naročajte in širite

„NAPREJ!“

Izdajatelj Ivan Mlinar.

Odgovorni urednik Viktor Zore.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

**SRBEČICA
GARJE
LIŠAJ
HRASTE**

Najzaneslivejše sredstvo proti temu je

PARATOL
domače mazilo.

Ne maže, je brez duha, torej tudi čez dan uporabno. Velik lonček K 5— dvojni lonček 9 K.

PARATOL - PRAŠEK Škatlja 3— K. varuje občutljivo kožo

Qboje se dobi proti predplačilu ali povzetju pri

PARATOL DELAVNICE lekarnara Ulmer, Budapešta VII-13., Rózsa-utca 21.

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Franciškovska ulica št. 6.
registrirana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejša plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, itd.

Stereotipija. Litografija.

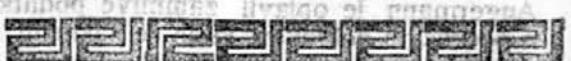
Ivan Jax in sin,
Ljubljana Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt
Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.
Ceniki se dobe za-
stoni in franko.

Okrajna bolniška blagajna

v Ljubljani

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nadstropje
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Rošenina Peter splošno zdravljenje	1/21—1/2		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Ivan Zajec splošno zdravljenje	1/210—1/11		Turjaški trg št. 4. Franciškovska ul. 2.
Dr. Alojz Kraigher splošno zdravljenje	1—3		Poljanska cesta 18.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznico. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8 zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.